

Cauza C-932/19**Cerere de decizie preliminară****Data depunerii:**

20 decembrie 2019

Instanța de trimitere:

Győri Ítéltábla (Ungaria)

Data deciziei de trimitere:

10 decembrie 2019

Apelant:

J.Z.

Intimate:

OTP Jelzálogbank Zrt.

OTP Bank Nyrt.

OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt.

[*omissis*]

În procedura de apel inițiată prin apelul [*omissis*] declarat de J.Z. împotriva hotărârii [*omissis*] pronunțate de Veszprémi Törvényszék [Curtea din Veszprém, Ungaria] la 3 iulie 2019, în procedura declanșată la cererea **J.Z.** ([*omissis*] Tapolca, [*omissis*]), **reclamant**, împotriva **OTP Jelzálogbank Zártkörűen Működő Részvénytársaság** ([*omissis*] Budapesta, [*omissis*]), prima pârâtă, **OTP Bank Nyilvánosan Működő Részvénytársaság** ([*omissis*] Budapesta, [*omissis*]), a doua pârâtă, și **OTP Faktoring Követeléskezelő Zártkörűen Működő Részvénytársaság** ([*omissis*] Budapesta, [*omissis*]), a treia pârâtă, referitoare la o cerere de declarare a nulității unui contract, Győri Ítéltábla [Curtea Regională de Apel din Győr, Ungaria] pronunță următoarea

Hotărâre

- 1 Györi Ítéltábla [Curtea Regională de Apel din Győr, Ungaria] inițiază o procedură de trimitere preliminară, adresând Curții de Justiție a Uniunii Europene următoarea întrebare preliminară:

Articolul 6 alineatul (1) [din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii] se opune unei norme de drept național care, în contractele de împrumut încheiate cu consumatorii, prevede că este nulă clauza – cu excepția condițiilor contractuale care au fost negociate în mod individual – în temeiul căreia instituția financiară decide să aplice la deblocarea fondurilor destinate achiziționării bunului care face obiectul împrumutului sau al leasingului cursul de cumpărare, iar la rambursare să aplice cursul de vânzare sau un alt curs de schimb decât cel stabilit la deblocarea fondurilor și înlocuiește clauzele nule, atât în ceea ce privește deblocarea fondurilor, cât și rambursarea, cu o dispoziție care aplică cursul de schimb oficial stabilit de Banca Națională a Ungariei pentru valuta corespunzătoare, fără să țină seama de aspectul dacă dispoziția respectivă – având în vedere toate clauzele contractului – protejează realmente consumatorul împotriva consecințelor deosebit de prejudiciabile și, de asemenea, fără să ofere consumatorului posibilitatea să își exprime voința cu privire la aspectul dacă dorește să apeleze la protecția acestei dispoziții normative?

- 2 [omissis]
- 3 [omissis] [considerații procedurale de drept național]

Motivare

Situația de fapt a trimiterii preliminare

- 4 La 16 mai 2007, reclamantul și a doua pârâtă au încheiat un contract de credit pentru nevoi personale. La 4 iunie 2007, reclamantul și prima și a doua pârâtă au încheiat un contract de credit ipotecar pentru achiziționarea unei locuințe și, la 4 septembrie 2008, reclamantul și a doua pârâtă au încheiat un contract de credit pentru refinanțarea datoriei. În fiecare dintre cele trei contracte, creditorii se angajau să acorde reclamantului, în calitate de consumator, un credit în valută. Toate contractele reprezintă contracte încheiate cu un consumator.

Ulterior, creditorii au reziliat contractele de credit încheiate la 16 mai 2007 și la 4 iunie 2007 și au cesionat creanțele celei de a treia pârâte. Contractul din 4 septembrie 2008 a încetat ca urmare a faptului că reclamantul și-a îndeplinit obligațiile.

- 5 Prin acțiunea sa, reclamantul invocă nulitatea celor trei contracte de împrumut. În ceea ce privește creditul pentru achiziționarea locuinței, acesta solicită declararea eficacității contractului până la data pronunțării hotărârii și stabilirea valorii datoriei sale la 3 310 525 HUF, majorată cu dobânzile anuale convenite de 5,99 %, calculate începând de la 13 martie 2015 și până la data pronunțării

hotărârii, precum și cu dobânzile de întârziere la rata legală, calculate de la data respectivă și până la plata integrală a datoriei. În plus, solicita obligarea celei de a doua părâte la plata sumei de 619 460 HUF, referitoare la creditul de nevoi personale, și a sumei de 605 159 HUF, referitoare la creditul pentru refinanțarea datoriei, ambele majorate cu dobânzile aferente.

Pârâtele au solicitat respingerea acțiunii.

- 6 Instanța de prim grad de jurisdicție a respins acțiunea ca neîntemeiată. Reclamantul a declarat apel împotriva hotărârii respective.
- 7 Prin apel, reclamantul susține, printre altele, că instanța de gradul al doilea de jurisdicție trebuie să deducă consecințele caracterului abuziv rezultat din aplicarea unor cursuri de schimb diferite, în conformitate cu Hotărârea Curții pronunțată în cauza C-260/18. De asemenea, acesta subliniază că informațiile furnizate de bancă în legătură cu riscul cursului de schimb nu erau adecvate.

Norme juridice relevante

- 8 Directiva 93/13/CEE (denumită în continuare „directiva”). În conformitate cu articolul 1 alineatul (2) din directivă, „dispozițiile prezentei directive nu se aplică clauzelor contractuale care reflectă acte cu putere de lege sau norme administrative obligatorii sau dispozițiile ori principiile din convențiile internaționale la care statele membre sau Comunitatea sunt părți, în special în domeniul transportului”.
- 9 Articolul 3 alineatul (1) din directivă prevede că o clauză contractuală care nu s-a negociat individual se consideră ca fiind abuzivă în cazul în care, în contradicție cu cerința de bună-credință, provoacă un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract, în detrimentul consumatorului.
- 10 Conform articolului 6 alineatul (1) din directiva respectivă, statele membre stabilesc că clauzele abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator de către un [profesionist], în conformitate cu legislația internă, nu creează obligații pentru consumator, iar contractul continuă să angajeze părțile [potrivit dispozițiilor sale], în cazul în care poate continua să existe fără clauzele abuzive.
- 11 În conformitate cu articolul 209 alineatul 1 din a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény [Legea nr. IV din 1959 de instituire a Codului civil, denumită în continuare „vechiul Cod civil”], orice clauză care cuprinde o condiție generală de afaceri sau orice clauză dintr-un contract încheiat cu consumatorii care nu a fost negociată în mod individual este abuzivă dacă stabilește, cu încălcarea cerințelor de bună-credință și de echitate, în mod unilateral și fără justificare, drepturile și obligațiile părților izvorâte din contract într-un mod care să îl dezavantajeze pe cocontractantul celui care impune clauza contractuală în discuție.

- 12 Articolul 209 alineatul 5 din vechiul Cod civil prevedea că o clauză contractuală nu poate fi considerată abuzivă în cazul în care aceasta este impusă prin lege sau este introdusă cu scopul de a îndeplini cerințele prevăzute de o normă juridică.
- 13 În temeiul articolului 209/A alineatul 2 din vechiul Cod civil, sunt nule clauzele abuzive inserate în contractele încheiate cu consumatorii în calitate de condiții generale sau pe care profesionistul le-a redactat în mod unilateral, în prealabil și fără negociere individuală. Nulitatea poate fi invocată numai în interesul consumatorului.
- 14 Articolul 3 alineatul 1 din a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény [Legea nr. XXXVIII din 2014 de reglementare a anumitor aspecte privind decizia pronunțată de Kúria (Curtea Supremă, Ungaria) în interesul unei interpretări uniforme a dispozițiilor de drept civil în materia contractelor de împrumut încheiate de instituțiile financiare cu consumatorii, denumită în continuare „Legea DH 1”] stabilește că, în contractele de împrumut încheiate cu consumatorii, este nulă clauza – cu excepția condițiilor contractuale care au fost negociate în mod individual – în temeiul căreia instituția financiară decide să aplice la deblocarea fondurilor destinate achiziționării bunului care face obiectul împrumutului sau al leasingului cursul de cumpărare, iar la rambursare să aplice cursul de vânzare sau un alt curs de schimb decât cel stabilit la deblocarea fondurilor.
- 15 Conform alineatului (2) al articolului respectiv, fără a se aduce atingere dispozițiilor alineatului (3), clauza lovită de nulitate în temeiul alineatului (1) este înlocuită, atât în ceea ce privește deblocarea fondurilor, cât și rambursarea (inclusiv plata ratelor și a tuturor costurilor, taxelor și comisioanelor stabilite în valută), cu o dispoziție de aplicare a cursului de schimb oficial stabilit de Banca Națională a Ungariei pentru valuta corespunzătoare.

Hotărârile relevante ale Curții

- 16 În Hotărârea pronunțată în cauza C-618/10, Banco Español de Crédito, Curtea a statuat că expresia „nu creează obligații pentru consumator” de la articolul 6 alineatul (1) din directivă urmărește să substituie echilibrul formal pe care îl instituie contractul între drepturile și obligațiile cocontractanților printr-un echilibru real, de natură să restabilească egalitatea dintre aceste părți (punctul 63). Aceasta a menționat de asemenea că modificarea contractului nu ar fi în măsură să garanteze consumatorului o protecție a drepturilor sale la fel de eficace ca cea care rezultă din neaplicarea clauzelor abuzive (punctul 70).
- 17 Potrivit Hotărârii pronunțate în cauza C-26/13, Kásler și Káslerné Rábai, într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, în care un contract încheiat între un profesionist și un consumator nu poate continua să existe după eliminarea unei clauze abuzive, această dispoziție nu se opune unei norme de drept național care permite instanței naționale să remedieze nulitatea clauzei respective prin

înlocuirea acesteia cu o dispoziție de drept național cu caracter supletiv. Iar aceasta pentru a evita ca consumatorul să fie expus unor consecințe deosebit de prejudiciabile, ceea ce ar putea să compromită caracterul descurajator care rezultă din anularea contractului (punctul 83). Scadența imediată a sumei împrumutului care rămâne datorată implică riscul ca suma să depășească capacitățile financiare ale consumatorului și, din această cauză, tinde să îl penalizeze mai degrabă pe acesta decât pe împrumutător, care, pe cale de consecință, nu ar fi descurajat să insereze astfel de clauze în contractele pe care le propune (punctul 84).

Din hotărârea respectivă rezultă că aceasta nu a abordat problema privind asumarea riscului cursului de schimb.

- 18 În Hotărârea pronunțată în cauza C-483/16, Sziber, Curtea nu a considerat, în principiu, că este contrară articolului 7 din directivă o reglementare națională precum cea din cuprinsul articolului 37 alineatele (1)-(3) și al articolului 37/A alineatul 1 din a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény [Legea nr. XL din 2014 privind normele referitoare la lichidarea conturilor prevăzute în Legea nr. XXXVIII din 2014 de reglementare a anumitor aspecte privind decizia Kúria (Curtea Supremă) pentru unificarea jurisprudenței în materia contractelor de împrumut încheiate de instituțiile financiare cu consumatorii și alte dispoziții, denumită în continuare „Legea DH 2”], însă numai în cazul în care constatarea caracterului abuziv al clauzelor conținute în contractul respectiv permite restabilirea situației în drept și în fapt în care s-ar fi aflat consumatorul în lipsa acestor clauze abuzive.
- 19 În cauza C-51/17, Ilyés, Curtea a statuat că articolul 1 alineatul (2) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că domeniul de aplicare al acestei directive nu include clauze care reflectă dispoziții obligatorii de drept național, inserate după încheierea unui contract de împrumut cu un consumator și care vizează suplینirea unei clauze a acestuia, lovită de nulitate, prin impunerea unui curs de schimb stabilit de Banca Națională. Cu toate acestea, o clauză referitoare la riscul de schimb valutar, precum cea în discuție în litigiul principal, nu este exclusă din domeniul de aplicare respectiv în temeiul acestei dispoziții.

Prin hotărâre s-a statuat că excluderea aplicării regimului Directivei 93/13 este justificată de faptul că, în principiu, se poate prezuma în mod legitim că legiuitorul național a stabilit un echilibru între ansamblul drepturilor și obligațiilor părților în anumite contracte (punctul 53). În ceea ce privește articolul 3 din Legea DH 1, Curtea a adăugat de asemenea că această lege a fost adoptată într-un context special, întrucât a fost întemeiată pe decizia Kúria [Curtea Supremă] nr. 2/2014 PJE pronunțată pentru unificarea jurisprudenței, prin intermediul căreia această instanță s-a pronunțat asupra caracterului abuziv al clauzelor privind diferența dintre cursurile de schimb și asupra opțiunii de modificare unilaterală conținute în contracte de credit sau de împrumut exprimate în valută și încheiate

cu consumatorii. Atât decizia menționată a Kúria [Curtea Supremă], cât și Legea DH 1 se întemeiază pe Hotărârea pronunțată în cauza C-26/13 (punctele 58 și 59).

- 20 În Hotărârea pronunțată în cauza C-118/17, Dunai, Curtea pleacă de la premisa că dispozițiile de drept național care modifică clauzele referitoare la diferența dintre cursurile de schimb pe cale legislativă, garantând în același timp validitatea contractelor de împrumut, corespund obiectivului urmărit de directivă (punctul 40). Totuși, dispozițiile respective trebuie să respecte cerințele care rezultă din articolul 6 alineatul (1) din aceeași directivă (punctul 42). Faptul că, prin intermediul unei legislații, anumite clauze contractuale au fost declarate abuzive și nule și au fost înlocuite cu noi clauze, pentru a menține contractul menționat, nu poate avea efectul de a slăbi protecția garantată consumatorilor (punctul 43). În speță, clauza referitoare la riscul cursului de schimb definește obiectul principal al contractului, iar menținerea contractului nu pare posibilă din punct de vedere juridic, fapt a cărui apreciere revine însă instanței de trimitere (punctul 52). Curtea a subliniat că înlocuirea unei clauze abuzive cu o dispoziție de drept intern cu caracter supletiv este limitată la ipotezele în care anularea contractului în ansamblu ar expune consumatorul unor consecințe deosebit de prejudiciabile, și, în cauza respectivă, rezultă că menținerea contractului este contrară intereselor consumatorului (punctele 54 și 55).
- 21 În Hotărârea pronunțată în cauza C-260/18, Dziubak, Curtea a statuat că, în ceea ce privește stabilirea consecințelor juridice, interesele consumatorului trebuie apreciate în raport cu circumstanțele existente sau previzibile la momentul litigiului (punctele 50 și 51), cu toate că consumatorul, după ce a fost informat în mod corespunzător de instanța națională, poate să acorde un consimțământ liber și clar cu privire la clauzele în discuție, nefiind aplicabil în acest caz sistemul de protecție menționat (punctul 54). Curtea a completat hotărârea pronunțată în cauza C-26/13 și a adăugat că consecințele menționate în aceasta trebuie apreciate în raport cu circumstanțele existente sau previzibile în momentul litigiului și că, în vederea aprecierii, voința exprimată de consumator în această privință este determinantă. În opinia sa, articolul 6 alineatul (1) din directivă se opune menținerii clauzelor abuzive cuprinse într-un contract în cazul în care eliminarea lor ar conduce la invalidarea acestui contract și instanța apreciază că această invalidare ar crea efecte defavorabile pentru consumator, în cazul în care acesta nu a consimțit menținerea lor.

Motivele care stau la baza trimiterii preliminare

- 22 Ca urmare a Hotărârilor pronunțate de Curte în cauzele C-118/17 și C-260/18, există în prezent un număr mare de litigii pe rolul instanțelor maghiare, în care, pe baza caracterului abuziv al diferenței dintre cursul de cumpărare și cel de vânzare, consumatorii solicită tot mai des declararea nulității totale a contractului de credit și, având în vedere consecințele care rezultă din riscul important al cursului de schimb – pe care, în general, și-l asumă aceștia –, nu doresc înlocuirea clauzei abuzive cu o dispoziție supletivă de drept național care, în opinia lor, nu îi

protejează împotriva consecințelor deosebit de prejudiciabile ale nulității contractului. Cu toate acestea, trebuie subliniat că, potrivit jurisprudenței maghiare stabilite în perioada care s-a scurs de la pronunțarea hotărârilor respective, în măsura în care nu se poate declara caracterul abuziv al clauzelor privind riscul cursului de schimb, instanțele maghiare nu au posibilitatea să dispună încetarea totală a raportului juridic numai în temeiul nulității rezultate din diferența dintre cursul de cumpărare și cel de vânzare și să aplice consecințele juridice ale nulității cu privire la tot contractul, înlăturând dispozițiile articolului 3 alineatele 1 și 2 din Legea DH 1.

- 23 Kúria [Curtea Supremă], în calitate de instanță superioară, a declarat, de exemplu, într-un comunicat de presă din 11 octombrie 2019, că, în dreptul polonez, nu există nicio dispoziție similară dispoziției cu caracter supletiv din dreptul maghiar, conținută la articolul 231 alineatul 2 din vechiul Cod civil, referitoare la stabilirea cursului de schimb dintre monede, conform căreia datoriile exprimate în altă monedă se schimbă prin aplicarea cursului de schimb în vigoare în locul și la data plății. Prin urmare, soluția adoptată de Curte în cauza C-26/13 nu poate fi aplicată în dreptul polonez. Din aceasta rezultă de asemenea că nu sunt aplicabile în cauzele maghiare nici cele statuate în Hotărârea [pronunțată în cauza C-260/18] cu privire la diferența dintre cursul de cumpărare și cel de vânzare și la remedierea caracterului abuziv al riscului cursului de schimb. Curtea nu a infirmat soluția adoptată în cauza C-26/13. Conform comunicatului de presă, hotărârea respectivă nu creează pentru consumatorii maghiari noi posibilități de a formula o cale de atac sau noi cereri întemeiate din punct de vedere juridic; problema privind diferența dintre cursul de cumpărare și cel de vânzare a fost soluționată în mod definitiv prin lichidarea conturilor prevăzută la punctul 3 din hotărârea nr. 2/2014 PJE pronunțată de Kúria și, respectiv, de Legea DH 2.
- 24 Instanța de gradul al doilea, care este sesizată cu prezentul litigiu, are îndoieli cu privire la aspectul dacă, având în vedere că dispozițiile de drept național ale articolului 3 alineatele 1 și 2 din Legea DH 1 trebuie aplicate inclusiv în cazul în care există o exprimare a voinței contrare a consumatorului, dispozițiile respective de drept național trebuie considerate contrare articolului 6 alineatul (1) din directivă și la aspectul dacă, în caz afirmativ, aplicarea acestora trebuie înlăturată.
- 25 Având în vedere considerațiile anterioare, în conformitate cu articolul 267 TFUE, Györi Ítéltábla [Curtea Regională de Apel din Győr, Ungaria] inițiază o procedură de trimitere preliminară în fața Curții cu privire la întrebarea formulată în dispozitivul acestei hotărâri.
- 26 [omissis]
- 27 [omissis] [considerații procedurale de drept național]

Győr, 10 decembrie 2019.

[omissis]

[semnături]

DOCUMENT DE LUCRU